

O'ZBEKISTON OLIY SUDIDA AYOLLAR TARIXI

Ismoiljonova Mubinaxon Umidjon qizi

Andijon Davlat Universiteti

Tarix fakulteti 301-guruh talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston oliy sudida ayollarning tarixi va hozirgi holati ko'rib chiqiladi. Unda ayol sudyalari erishgan marralar, ularning sud tizimiga qo'shgan hissalar va ular uchun keladigan qiyinchiliklar o'rganiladi. Tadqiqotda O'zbekiston oliy sudida ayollarning roli va ta'sirini har tomonlama tushunish uchun huquqiy hujjatlar, tarixiy yozuvlar va asosiy manfaatdor tomonlar bilan suhbatlar tahlil qilinib, sifatli yondashuv qo'llaniladi.

Kalit so'zlar. Ayollar, o'zbekiston oliy sudi, sud tizimi, gender tengligi, huquqiy tarix, ayol sudyalari, huquqiy tizim.

Ayollarning sud tizimidagi ishtiroki gender tengligi va huquqiy tizimning umumiy samaradorligining muhim tarkibiy qismidir. O'zbekistonda ayollarning Oliy sudga sayohati jamiyatdagi keng ko'lamlil o'zgarishlar va mamlakat ichidagi gender rollarining evolyutsiyasini aks ettiradi. Ushbu maqola O'zbekiston oliy sudidagi ayol sudyalarning tarixini o'rganish, ularning yutuqlari, hissalar va ular engib o'tgan to'siqlarni yoritib berishga qaratilgan.

Ushbu tadqiqot sifatli tadqiqot metodologiyasidan foydalanadi:

- Hujjatlarni tahlil qilish: O'zbekiston Oliy sudiga tegishli huquqiy hujjatlar, tarixiy yozuvlar va rasmiy hisobotlarni tekshirish.

- Intervyular: hozirgi va sobiq ayol sudyalari, huquqshunoslar va siyosatchilar bilan yarim tuzilgan intervyular o'tkazish.

- Adabiyotlar sharhi: jahon va Markaziy Osiyoda sud tizimidagi ayollar bo'yicha mavjud tadqiqotlarni tahlil qilish.

O'zbekiston oliy sudidagi ayollar tarixi mamlakatimizda ayollarning sud va yuridik kasblardagi ishtiroki tarixining bir qismidir. Mana ba'zi asosiy fikrlar:

Dastlabki O'zgarishlar.

- Mustaqillikdan keyingi davr: 1991 yilda O'zbekiston Sovet Ittifoqidan mustaqillikka erishgach, mamlakatning huquqiy va sud tizimlari rivojlana boshladi, bunda ayollar uchun turli kasb sohalarida, jumladan, sud tizimida ham imkoniyatlar ochildi.

- Konstitutsiyaviy kafolatlar: 1992 yilda qabul qilingan O'zbekiston Konstitutsiyasi erkaklar va ayollar uchun teng huquqlarni kafolatlaydi, bu esa ayollarning jamiyat hayotining barcha sohalarida, shu jumladan sud tizimida ishtirokini oshirishga asos yaratdi.

Bosqichlar

- Ayol Sudyalarni tayinlash: o'tgan yillar davomida sud tizimida, shu jumladan Oliy sudda turli lavozimlarga bir nechta ayollar tayinlandi. Ushbu tayinlashlar mamlakatning gender tengligi va ayollarni etakchilik rollarida targ'ib qilish majburiyatini aks ettiradi.

- Huquqiy islohotlar: O'zbekistonda amalga oshirilayotgan huquqiy islohotlar sud-huquq tizimining shaffofligi, samaradorligi va inklyuzivligini oshirish, xotin-qizlar ishtirokini yanada rag'batlantirishga qaratilgan.

Taniqli Raqamlar.

- Tanzila Norbaeva: garchi Oliy sud a'zosi bo'lmasa-da, Tanzila Norbaevaning O'zbekiston Senati raisi sifatidagi roli katta. U mamlakatda ayollar huquqlari va gender tengligining taniqli himoyachisi bo'lgan.

Joriy Holat.

- Vakillik: so'nggi yillarda O'zbekistonda oliy sud va boshqa sud muassasalarida xotin-qizlar turli lavozimlarda xizmat qilishda davom etmoqda. Ularning vakili mamlakatning huquqiy tizimini modernizatsiya qilish va demokratlashtirish borasidagi sa'y-harakatlarining muhim jihati sifatida qaraladi.

- Qiyinchiliklar va taraqqiyot: taraqqiyotga erishilgan bo'lsa-da, ijtimoiy munosabat, madaniy me'yorlar, kasbiy va oilaviy mas'uliyatni muvozanatlash kabi muammolar ayollarning sud tizimida to'liq ishtirok etishiga ta'sir qiladi. Shunga qaramay, olib borilayotgan islohotlar va targ'ibot ishlari ushbu muammolarni hal qilish va gender tengligini oshirishga qaratilgan.

Xalqaro Hamkorlik.

- Xalqaro tashkilotlarning ko'magi: xalqaro tashkilotlar va rivojlanish bo'yicha sheriklar O'zbekistonni sud-huquq islohotlarida, jumladan, gender tengligini ta'minlashda va ayollarning huquqshunoslik sohasida imkoniyatlarini kengaytirishda qo'llab-quvvatladilar.

O'zbekiston oliy sudida ayollarning tarixi mamlakatimizda gender tengligi va ayollarning jamiyat hayotining barcha sohalarida, shu jumladan sud tizimida huquq va imkoniyatlarini kengaytirishga sodiqligidan dalolat beradi.

O'zbekiston oliy sudida xotin-qizlarning ishtirok etishi sud tizimining faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Ayol sudyalalar sud qarorlarining sifatini oshiradigan turli xil istiqbollarni keltirdilar. Biroq, madaniy va institutsional to'siqlar tufayli gender tengligiga erishish qiyin bo'lib qolmoqda. Ushbu muammolarni hal qilish hukumat, sud tizimi va fuqarolik jamiyatining birgalikdagi sa'y-harakatlarini talab qiladi.

Xulosalar

O'zbekiston oliy sudida xotin-qizlar salmoqli yutuqlarga erishdi, ammo ularning sayohati hali to'liq emas. Ayol sudyalarning hissalarini bebahodir va ularning ishtiroki muvozanatli va adolatli sud tizimi uchun juda muhimdir. Gender tengligini oshirish

uchun ayollarning sud tizimida martaba ko'tarilishini qo'llab-quvvatlovchi siyosatni amalga oshirish va mavjud tarafkashliklarni hal qilish zarur.

Сiyosat islohotlari: sud tayinlanishlarida va martaba o'sishida gender tengligini targ'ib qiluvchi siyosatni joriy etish.

Murabbiylik dasturlari: ayol sudyalarni qo'llab-quvvatlash va ko'proq ayollarni sud tizimida martaba olishga undash uchun murabbiylik dasturlarini yaratish.

Xabardorlik kampaniyalari: gender stereotiplariga qarshi chiqish va ayol sudyalarning yutuqlarini ta'kidlash uchun jamoatchilikni xabardor qilish kampaniyalarini o'tkazish.

Tadqiqot va ma'lumotlar yig'ish: ayol sudyalarning ta'siri bo'yicha keyingi tadqiqotlarni rag'batlantirish va siyosat qarorlarini xabardor qilish uchun to'liq ma'lumotlarni to'plash.

Ushbu maqolada xotin-qizlarning O'zbekiston Oliy sudida ishtirok etishi muhimligi ta'kidlangan bo'lib, sud tizimida gender tengligiga erishishga qaratilgan kelgusidagi tadqiqotlar va siyosat ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Adabiyotlar.

1. Barbieri E. Kelajak jamiyatidagi ayollarning roli 1993. yanvar.
2. Sokolovskaya M. Ayollarning ijtimoiy rollari (Polshada jamoatchilik fikrini o'rganish asosida) // Sotsiologik tadqiqotlar. 1978. № 3.
3. Novikova E.E., Milova O.L., Zalyubovskaya E.V. Ishda va uyda zamonaviy ayol // IVF. 1988. № 8.
4. Иванова Н. Что раздражает мужчин в женщинах: секреты семейного счастья. – Ростов на Дону, Феникс, 2007. С.211.
5. Попова Л.В. Проблема самореализации одаренных женщин // Вопросы психологии. – 1996. – № 2. С. 31–41;
6. Пригожина С.В. Женский портрет на фоне Востока и Запада. – М.: Вост. литра, 2006. С.478.
7. Убайдуллаева Р.А. Семья в Узбекистане. – Тошкент: Ижтимоий фикр, 2012.Б.164.
8. Холматова М., Сафаева С. Аёллар масаласи: умумижтимоий ва миллий жиҳатлар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2003. Б.162.
9. Хусеинова А.А. Фуқаролик жамияти ва аёллар. – Бухоро, 2009. Б.88.
10. G. Makhmudova, G. G`affarova, G. Jalalova (2020). O`zbekistonda islohatlar jarayonini tahlil etish va amalga oshirishning konseptual-falsafiy metodologiyasi. 176 b